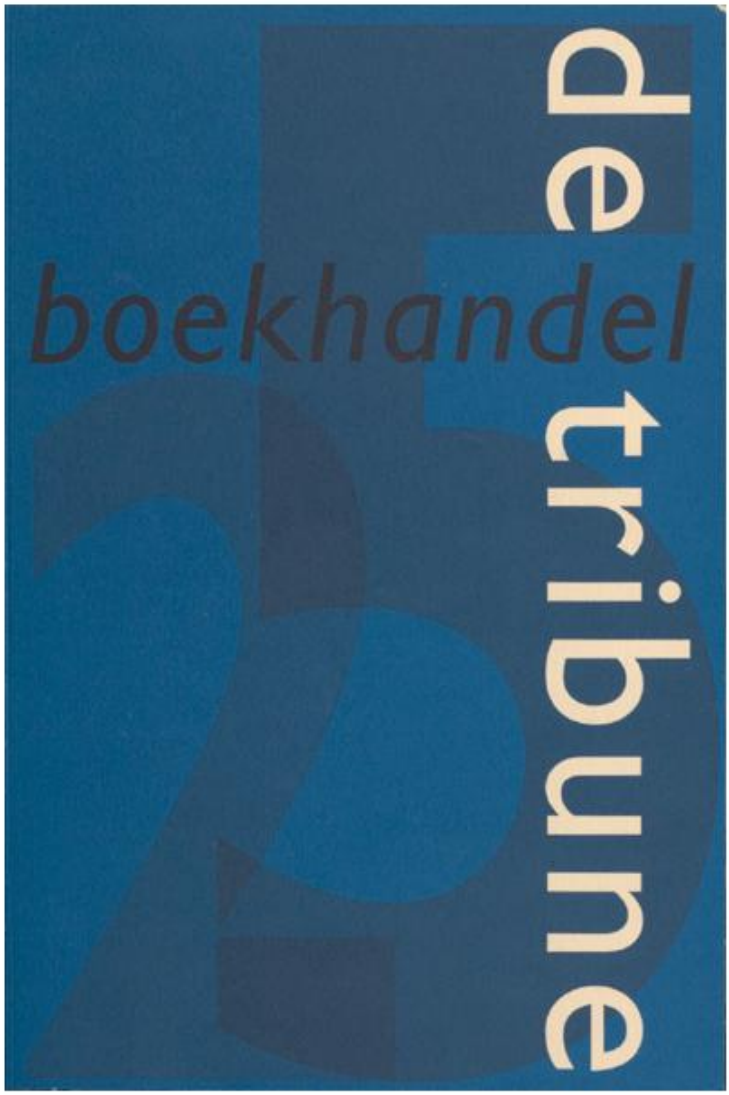

Frans Budé en Hans van de Waarsenburg

25 jaar boekhandel De Tribune

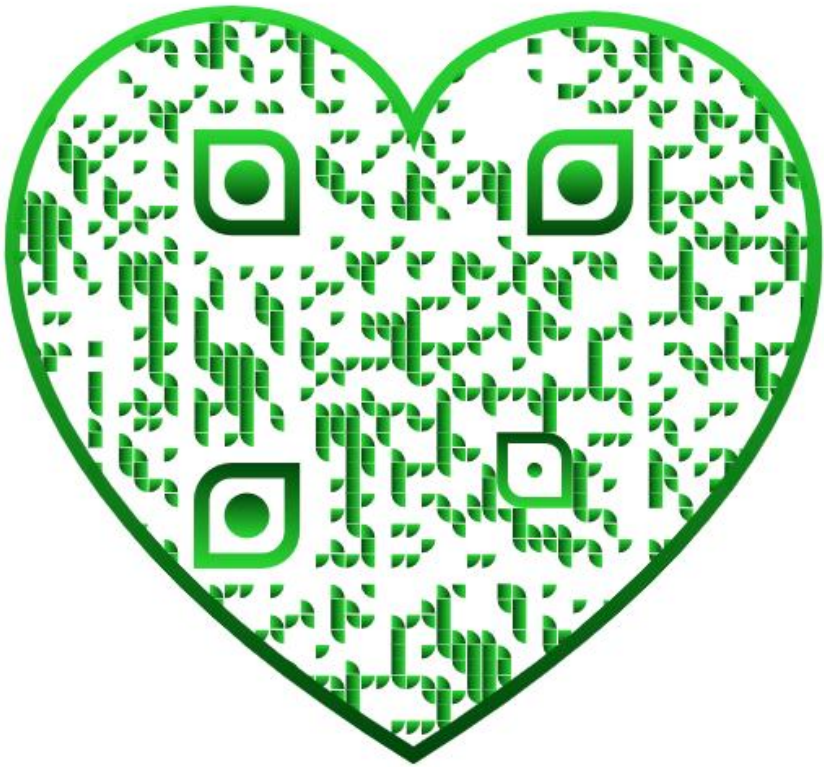

de tribune

boekhandel

25

Frans Budé en Hans van de Waarsenburg

25 jaar boekhandel De Tribune

Colofon

Dit ebook is gebaseerd op een bestand van de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (www.dbnl.org).

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

Frans Budé en Hans van de Waarsenburg, *25 jaar boekhandel De Tribune*. Uitgeverij Gianni, Maastricht 2003

Voor de verantwoording en oorspronkelijke paginanummering zie het bronbestand.

Schop de mensen
tot ze een geweten krijgen

Louis Paul Boon

Op ‘De Tribune’ wil ik juichen!
Philip Houben

Het zijn niet de schrijvers die de boeken schrijven.
Het zijn niet de drukkers die de boeken drukken.
Het zijn niet de uitgevers die de boeken uitgeven.
Het zijn niet de boekhandelaren die de boeken verkopen.
Het zijn de lezers die de boeken schrijven, drukken, uitgeven, verkopen, kopen en..... héél af en toe óók lezen.
Lezen is vreselijk moeilijk.
Ik heb wel eens iemand gesproken die in een onbewaakt ogenblik mij zei:
‘ik heb het boek uit!’

Ik voelde instinctief aan dat hij wist wat hij zei:
‘ik heb het boek uit!’
Later ben ik dan ook nooit meer zó iemand tegengekomen.
Zo'n lezer en allen die daar op weg naar zijn, moet je koesteren.

Zij van ‘De Tribune’ doen dát, niet alleen met hun kennis van literatuur, maar vooral ook van mensen.
Dus is het niet voor niets dat schrijvers - tegen de stroom in - aan het schrijven zijn geslagen. Drukkers - met lood, ook in hun schoenen - aan het drukken zijn gegaan, uitgevers - tegen hun gewoonte in - volop uitgeven en boekhandelaren - omdat de handel verder moet - enthousiast aan het aanprijzen blijven! Het gaat immers om die ene lezer, die misschien ooit eens in zijn leven zeggen kan:
‘ik heb het boek uit!’

Of ik het ooit zó ver zal brengen weet ik niet.

Wat ik wel weet is dat alle auteurs en kunstenaars, die deze bijzondere jubileumuitgave inhoud hebben gegeven, die scheppende kans op een mogelijke ontmoeting met die ene lezer voorgoed hebben verbonden met deze unieke, culturele, ankerplaats in Maastricht: Boekhandel De Tribune.

Zij, de auteurs en de kunstenaars, hebben in de afgelopen vijfentwintig

jaar een speciale band met deze bijzondere boekhandel en zijn lezers opgebouwd, niet in het minst door hun werk - juist hier - en vaak ook voor het eerst te willen presenteren.

Staande op een stoel, een kistje of wat ik ook één keer heb meegemaakt: op een wiebelende trap zodanig van constructie, dat (in dit geval), de schrijfster - nog voordat ze zelfs maar één woord had gesproken - al wel moest vallen voor haar publiek!

In dit mooie cocon-achtige pand aan de Kapoenstraat, schept ‘het aanraken’ van boeken en van mensen in de dicht opeen gepakte ruimte soms een serene dan weer een uitbundige sfeer, die je niet onverschillig laat en - naast ontmoeting - vooral ook tot ontdekking uitnodigt.

Omdat ik van de 25-jarige periode, waarin Boekhandel De Tribune in Maastricht acteert en inspireert, 17 jaar burgemeester van Maastricht mocht zijn (1985-2002), in welke periode ik De Tribune, maar wat graag frequenteerde, vroeg de heer Robert-Jan Wesly of ik dit voorwoord zou willen schrijven.

Ik zei direct ‘ja’, omdat ik voor zijn vakmanschap en liefde voor het boek, voor zijn hartelijke gastvrijheid en inspirerend ‘makelaarschap’ tussen mensen en boeken, namens alle vaste klanten en anonieme lezers van Maastricht, eens en voor altijd wil juichen zowel op... maar vooral... voor ‘De Tribune’!

The light-foot
Marianne Aartsen

Visser, 50 v. Chr.
Benno Barnard

Wat deed ik anders aan de rivier
dan fuiken uitzetten, luisteren naar oude
bloeddoorlopen verhalen, grommende
in haar binnendringen en een gouden
zoon voor na mij maken?

Goed, dat was vroeger.
Maar het was deze oever, waar het gebeurde
dat ik bij maanlicht, onder het knopen
van netten, tegen het bosrijke donker daarginder
iets wonderlijks mompelde,

iets dat ik zelf niet begreep -
over een roerdomp bijvoorbeeld, en niet over helden.
Wat was het? Waar kwam het vandaan? En waarom
zocht het mijn mond, de mond van een man
in een simpele boot

op de Schelde?
Ik luisterde naar onze exegeten, maar zonder te weten
of ze de drassige aarde wel konden verklaren.
Ik geloofde nooit dat we ooit kathedralen en zo
zouden gaan bouwen.

Begrijpt u me rustig verkeerd.
In een bocht van de grote rivier
heb ik een zoon mogen maken
en hem in het dampende zonlicht der vroegte
mijn knopen geleerd.

Ouderwets sonnet
Hans Berghuis

In Memoriam Otto van Loo

De dood heeft je dan eindelijk verslagen,
oude vriend. Jij, die veel voor anderen deed
en weinig terugkreeg, wist wel dat je dagen
waren geteld. Je keek niet naar tijd, je leed

al zo lang aan het ontbreken van het wagen
naar meer. Voor jou was leven: neem en eet
en zie niet om. Niet streven, niet meer slagen,
alleen nog weten wat je zo goed wist en weet.

Heb je gelezen in het Zanduur van de Dood?
Kraste je nog een schriftteken aan de wand?
Denk niet: het is mijn vrienden van weleer lood

om oud ijzer. Wie vroeger aan jou was verwant,
die gaat mee naar de Savelsberg, groen en rood,
die geeft je nu nog in je eeuwigheid de hand.

Haelen, 19 februari 1982

(Otto van Loo, uitgever van de ‘Zilveren Scherf’).

Voorschets van een reis ten dele
Ruud Binnekamp

Zoals je was, voordien.
Ogen sprankelend als een beek.
Vandaag mocht ik je weer zien,
Ontmoeten in je glorie van leven.
Je lichaam verminderd en je gezicht
teruggetrokken tot een kinderlijke lach,
toen je zo jong was dat alles onschuldig leek.
Vandaag is alles eender als toen van vroeger.

Wanneer de boot het eiland heeft losgemaakt, dreef het langzaam weg naar ginder, intussen was jij daar, je liet mij achter en de herinnering bleef bij zoals je altijd bent geweest, alleen dat kon je niet bijhouden en moest het loslaten.

Na het starten van de motor klotste het water tegen de boeg en na de achtersteven spoorde een vaarstrook van belletjes.

Zo werd de afstand wijder en moest je de boot als een stip hebben gezien, het eiland een streep die oploste in de horizon.

Het leek niet de oplossing zoals we waren begonnen, met liefde, meningen, ikken en kinderen te produceren.

Wanneer ik naast je zit en zie hoe je reageert op je kleinkind waarin je waarschijnlijk jezelf herkent, zelf dat je kind bent geweest en ik zie dat je verder gaat, verder weg van hier, tot je geen kind meer zal zijn, maar nooit voorgoed verdwijnt.

Het moet druk zijn in de ijle temperatuur van de hemel waar alle ontstegen zielen zwerven, af en toe raken je lippen, die woorden lijken te vormen, kom maar, meer de boot af en stap op het eiland.

Misschien dat het al eerder begonnen was maar niemand het heeft herkend, zoals toen op dat verlaten perron en we lang moesten wachten op een trein die, toen eindelijk gestopt, er uit zag als een homp geel met flarden graffiti, de coupé met koude skaibanken waar het innerlijk, door messteken, naar buiten gulpte. Na vertrek bleef er niets anders over dan een verlicht hok met aan weerszijden twee zwarte vlakken van de nacht. Je ogen keken leeg en even herkende je me niet meer maar je ziel schreeuwde om warmte die je bij mij niet meer vond.

Tijd is weg, je blijft zo mooi, broos en afhankelijk. Kom, hier is mijn hand, we gaan op reis.

Inferno
Jeroen Brouwers

Leesbril. Zonder dit instrument voor mijn ogen openbaart zich geen enkele tekst meer aan mij en ben ik een buitengeslotene in mijn eigen wereld.

In boekhandel De Tribune in Maastricht. Al die nieuwe boeken die ik wil bekijken en besnuffelen, het ene al aanlokkelijker dan het andere. Op de plaats in mijn kleren waar de brillendoos behoort te zitten, tref ik die niet aan, wel een muntstuk van geringe waarde, een paperclip, een Haags hopje, zelfs een tampon. Tegen beter weten in, blijf ik enige uren in de winkel rondhangen, zonder bril, zonder een woord te kunnen lezen, ten slotte ten prooi aan knagende frustratie en diep chagrijn.

Bij alle afgrijselijke hellestraffen die Dante heeft verzonnen, heeft hij niet aan deze gedacht.

Meeting point
Frans Budé

voor Sophie (7)

In de hal de echo nog van buiten, altijd iets
dat terugkomt, herkenbaar als een gedachte
snel weer weg. Wie wil mij ontmoeten,
ziet mij verdwijnen, slechts omdat?

Steek ik een hand op, als ingeving nog een
tweede die zwaait in de galm van de ruimte.
Zij zou terugkeren, ik zou zien

tussen de passanten haar grote passen,
dreadlocks in haar staart, blauw het koffertje,
komend, verdwijnend, dwars door de rijen

zich vertonend, hobbelt in de menigte,
zij in dit alles, straalt. Helemaal te zien.

Een tafel bij Hermsen
Willem K. Coumans

Enkele jaren geleden - op 17 mei 2000 - leidde Freek de Jonge in Boekhandel De Tribune een nieuwe dichtbundel van Hans van de Waarsenburg in: ‘Beschrijvingen van het meer’. Na afloop hoorde ik de komiek tegen zijn vriend zeggen: ‘Reserveer alvast een tafel bij Hermsen.’ Ik moest daar even over nadenken. Twee rode rakkers in de duurste en misschien wel lekkerste tent van Maastricht. Ooit bezong de dichter de aardappel (Goddelijke knol), later ingeruild voor de asperge, en nu zal het wel een lofzang zijn op de kok die zijn zinnen streelt en die hem verleidt tot een poëem in het gastenboek.

En Freek de Jonge als smulpaap? Ik kom bij de geëngageerde komiek niet verder dan een bruine boterham met kaas, maar zie hem daar nu eens genieten van een geraffineerde amuse.

Wat eten poëten zoal? Ik ben bezig met een onderzoek in mijn literaire omgeving, waarin overigens ook figuren uit het verre buitenland zullen opduiken, dichters en schrijvers die al of niet van eten de buik vol hebben.

Van Jan Hanlo weet ik het wel. Hij at bijna niets, dronk des te meer.

Enkel van hete bliksem, een mengsel van warme appelmoes en puree, kon hij niet genoeg krijgen. Hij slobberde de blubber als het ware naar binnen, zoals ik eens heb mogen meemaken thuis bij zijn struise moeder in Valkenburg. Toen ze mij de smurrie voorschotelde en mijn bedenkelijke gezicht zag, zei ze, bij wijze van excuus, denk ik: ‘Nu hoeft Jan zijn gebit niet.’ Het dragen van zijn kunstgebit moet Jan een gruwel zijn geweest.

Was eten voor Jan Hanlo een noodzakelijk kwaad, voor de in geuren en kleuren dichtende mosaanse poëet Pierre Kemp ging er een inspirerende kracht vanuit, en vooral de ‘huislijke reuken’, lieten in zijn ‘kleine liederen’ neus-herinneringen achter, zoals hij ons laat weten in het gelijknamige ‘kleine lied’, exemplarisch voor zijn dichterschap:

Neus-herinneringen
Daar zijn weer de Maas en de Wal,

de paarse schaduwen van de huizen,
de herinneringen van mijn neus en
blauwe pruimen naast zwarte kersen in reuzen
van gele teilen op rode plavuizen.
Gisteravond was er ook nog de reuk van een oud spel
kaarten. Toen kwam mij het bed te na.
Ik las nog even in Homerus en bij het stout
verhaal van zijn helden met hun heet-geslepen
zwaarden at ik kruisbessenvla.
Zo heb ik hem altijd het best begrepen.

Op zijn zeventigste verjaardag bezocht ik PK thuis in gezelschap van mijn vriendinnen Harjo en Sylvia. De jarige ontving ons glunderend in de keuken, waar wij het onder meer hadden, zo herinner ik mij, over de ham die zijn voorkeur genoot.

Een door eetlust gedrevene in mijn literaire omgeving is de uit Heerlen afkomstige Manuel Kneepkens die in Rotterdam zijn heimwee naar Maastricht cultiveert, voor hem een waar luilekkerland, waar al zijn zintuigen aan hun trekken kunnen komen en zelfs de dood nog culinaire genietingen belooft.

Ach, groot naakt Maastricht,
in u smaakt zelfs de dood
naar abrikozenvla.

In zijn bundel ‘Zuiderlinks’ brengt de lekkerbek een ode aan het voor de zondag bestemde ‘zoer vleis’ dat als typisch Maastrichts gerecht niet verloren mag gaan. Het recept levert de dichter erbij, niet zonder het advies als marineerpot een Keulse pot te gebruiken. ‘Leve de lust, Maastricht’ luidt zijn levenslied.

Speciale aandacht in mijn studie over ‘Het eetgedrag van Jan Hanlo en andere dichters’, zoals de werktitel van het eerlang te verschijnen boek luidt, krijgt het in ‘Dansen en Rhytmen’ van Frans Erens opgenomen verhaal ‘De conferentie’, dat de nodige commotie in Zuid-Limburg veroorzaakte, na publicatie in De Nieuwe Gids van april 1890. De conferentie is het ooggetuigeverslag van een schranspartij en drinkgelag in de pastorie van zijn heeroom in Waubach. Een hilarisch opstel waarin ook deernis doorklinkt, maar zo werd dat destijds niet gelezen. Het verhaal heeft voor mij een merkwaardige overeenkomst met Babette's Maaltijd van Karen Blixen, waarin culinair genot van verzuurde zielen milde mensen maakt, die hun kokkin een ereplaats in het paradijs gunnen. Dit is maar een voorproefje, dat ik wil afronden met de oproep

van de dichter Leo Herberghs in zijn bundel ‘Geheim vlak’:

Laten we maar aan tafel gaan, laten we maar eten, laten we maar licht
maken, laten we maar naar bed gaan, slapen gaan.
Lange tijd slapen, en wakker worden en aan tafel gaan, en gaan zitten en eten, eten.

N.B. De kruisbessenvla van Pierre Kemp in het gedicht ‘Neus-herineringen’ moet natuurlijk kruisbessenvlaai zijn. Hetzelfde geldt voor de abrikozenvla van Kneepkens.

P.S. Mijn uitgever zal ik t.z.t. verzoeken een tafel te reserveren, nee niet bij Hermsen, maar bij Jean la Brouche in de Tongersestraat, waar elk moment Maigret kan binnenkomen.

Portret van Leo met vis
Emma Crebolder

Zoals de wijze van poseren
op een mode duiden kan
zo kan het model met pose
wijzen, maar duiden doe ik wel.

Hij zit onwennig, legt op
de eigen knie zijn hand en
gluurt ernaar en denkt:
‘Het is net een vis’.

En ik begin aan het portret
en zie dat hij een boom,
een bos zelfs is en ik denk:
‘Wat moet er met die vis’.

‘Mooi’, zegt hij bij zijn vertrek,
‘Je hebt de vis niet naar de beek
gebracht, geen vleugels aangedaan,
gewoon gelaten waar hij is’.

(Ter gelegenheid van de 75ste verjaardag van Leo Herberghs).

@
Maria van Daalen

Ergens in de afgelopen jaren gaf ik mijn studenten *Creative Writing* de opdracht een emailbericht te schrijven aan een romanpersonage. Onder de inzendingen vond ik een tekst van een 'Hamlet' aan ophelia@elsinore.dk die eindigde met de mededeling *this message will selfdestruct.*

Een emailadres wordt op scherm direct een link. Ik wil ook hanscastorp@zauberberg.de of ovidius@metamorphoseon.it of vainamoinen@kalevala.fi of jezusxtos@golgotha.il, 'Ctrl en klikken om de koppeling te volgen,' zegt mijn toshiba beleefd, maar dat helpt niet. Het lemma **e-mail** in de driedelige Van Dale (1999, 13e ed.) geeft als voorbeeldzin 'ons e-mailadres luidt info@vandale.nl', een doorbreking van de fictie die eigen is aan een woordenboek, namelijk dat voorbeeldzinnen niet toetsbaar hoeven te zijn op hun waarheidsgehalte maar op de informatie die ze geven ten aanzien van de betekenis van het erin vermelde woord. Een onbestaanbaar emailadres is een juist voorbeeld, zoals een adres in een roman niet een foutief voorbeeld is van een adres, al kan er niet op gewoond worden.

Het *at-sign* werd gekozen in 1972, om gebruikersnamen te scheiden van domeinnamen, het stond op een toets van een typemachine. In de 16e eeuw werd het gebruikt in Spanje en Portugal om een inhoudsmaat en een gewicht aan te duiden, 'arroba', van het Arabische 'ar-roub'. Of was het ooit een afkorting van het Latijnse 'ad'? Het lijkt veel op een 'a' met 'tilde', een afkortingsstreepje boven een letter (staat er in een handschrift 'dms' met tilde, lees dan 'dominus') maar middeleeuwse bewijsplaatsen van @ zijn er niet. Misschien is het een omdraaing van het teken voor 'contra' in juridische teksten: de zaak Van Daalen @ De Rooij.

In een emailadres van @home.nl is @ ook *at.* Het teken is een woord. Het teken heeft een naam: er bestaat een verzameling op internet. Ons apenstaartje heet elders nog steeds arroba (Spaans, Portugees), het heet *Klammeraffe*, aap maar ook iemand die niet meer loslaat, het heet slurfje (Zweeds), slak (Koreaans), muisje (Mandarijn), eendje (Grieks), hondje (Russisch), strudel (Hebreeuws), kaneelbroodje (Zweeds), wormpje (Hongaars), varkensstaartje (Pools), rolmops (Tsjechisch) en roos (Turks). Ben je boos pluk een @ - >->-> -. Het mooiste is het

Finse *miuku mauku*, ‘kattengemauw’: alsof de vorm een geluidje is.

Een naam als teken. Een prijzig kenteken is de *vanity plate.* Moet beperkt blijven tot acht tekens. Ik herinner me SPEED I en STORM I, en de naam GUT3, de leukste was ECLCTIC, goed begrijpelijk al mist er een E. Een naam als zin: in New York zag ik een verhuisbedrijf, op de zijkanten van de vrachtwagentjes stond VAN GOGH. ‘Wat heeft die ermee te maken,’ vroeg ik omdat mijn Amerikaans ophield bij Nederlandse namen.

Met @ verhuist uw bericht de wereld over, elk land zijn afkorting behalve Noordamerika want @aol.com is het centrum van de wereld, en als u in Canada woont is het @aol.ca.com. In 1995 had de Amerikaanse universiteit waar ik werkte alle emailadressen in het telefoonboek opgenomen dat daarmee een fors drukwerkje werd. Na het afschaffen van de openbare telefooncellen volgt het afschaffen van echte adressen. Ik woon op mariavandaalen@bandoengstraat.groningen.nl, voorlopig alleen *snail mail.*

Fragment
Kreek Daey Ouwens

Ze draagt geen hoed, geen kousen. Laarzen,
bij de enkels gescheurd, het werkshirt van
een man, zo abnormaal oud dat het bijna wit
is, een rode boerenzakdoek, vastgeknoopt
rond haar hoofd. Haar rechteroog is dicht-
geplakt. Met het andere oog kijkt ze recht
in de camera. Een houten kar met daarop
een smalle kist. Twee kransen. Nog voordat
ik weet waarom krijg ik het koud, en dan
hoor ik haar praten. Ze vertelt dat ze zo-
juist 'oompje', haar geestelijke raadsman,
heeft toevertrouwd dat ze niets liever zou
doen dan de grond voor de kerk kussen, maar
dat niet durft, uit angst dat de dorpelingen
haar ervan zullen verdenken dat ze een wit
voetje wil halen. Ze is op weg naar het kerk-
hof. In de kist ligt haar man. Eerder in de
oorlog heeft ze twee dochters verloren.

Het is zo donker geworden dat ik licht zou
moeten maken, maar ik krijg het niet voor
elkaar om op te staan. Terwijl de vrouw al
lang heeft plaatsgemaakt voor een jonge
nieuwslezer blijf ik kijken, niet in staat
tot iets anders. Ik stel me voor hoe haar
stijve knieën tegen de koude grond stoten.
Ik volg haar doelloze tocht terug naar huis.
De kist is onder de grond gezet, en als ik
een kind was zou ik nu naar buiten gaan om
te spelen.
Ik wil eigenlijk helemaal niet schrijven.
Ik zou me willen verliezen in fijnzinnige
waarnemingen, maar ik heb haar nu eenmaal
gezien, en nu bijt ze zich in me vast,
een Bosnische oude vrouw, ze dwingt me te

luisteren naar haar gedachten die mijn gedachten zijn, en voordat ze uiteenspat als een zeepbel moet ik me haar toeëigenen, moet ik gaan snuffelen in het leven van een weerloze boerin, haar tentoonstellen aan mensen die de arrogantie hebben te denken daar iets van te kunnen begrijpen, en dat alles in naam van mijn zogenaamde oprechtheid.
Ik moet me haar pijn toeëigenen, haar verlies, en ik vervloek mezelf omdat ik nu al weet hoe ik over haar zal schrijven.
Ik heb geleerd dat ik de maan niet gewoon aan de hemel moet laten staan, maar me moet afvragen of ze met haar rug of met haar gezicht naar de aarde staat toegekeerd. Ik heb geleerd dat ik de grote dingen klein moet maken, en, verdomme, niet opdat ze zullen slijten, maar uit pure ijdelheid.

Desondanks,
vogels, die je blij maken als ze gaan
zingen. Een nacht vol gouden sterren.
Een bos dat beweegt. Een berg die groeit,
Een huis en een deur en nog een deur,
het haalt niets uit, er is niets aan te
doen, ik schrijf, en ik wil een mooi verhaal schrijven, en ik dank de boerenvrouw
die er op het juiste moment is met het
juiste leed en die zelf een gedicht is
waar geen mens aan kan tippen.

Een stad leren kennen (fragment)
Chantal van Dam

Ik had geen idee wat er verder in Maastricht te doen was en kende er geen sterveling.

Dat was een handicap, maar tegelijkertijd een buitenkansje. Ik had als het ware een blanco strafregister. Het stond me vrij om de grenzen van mijn gedrag te verleggen.

'Je moet lid worden van een club,' raadde mijn moeder me door de telefoon aan. 'Ga bridgen.'

Ik lachte haar uit en zei dat ik dan liever elke avond aan de bar ging hangen.

'Dat moet ik jou nog zien doen,' sloeg ze terug.

Ik had het inderdaad nog niet verder gebracht dan hotel Metropole aan het Vrijthof. Aangetrokken door de zware houten draaideur met koperen stangen en geslepen ruitjes, was ik er op een avond binnengegaan, na een extra rondje met de deur, en had me er meteen op mijn gemak gevoeld. Palmen op hoogpotige tafeltjes, weemoedige, chique obers die je aanzag dat zij zonder hun zwier te verliezen drie dienbladen tegelijk konden dragen, al hoefden zij dat wegens gebrek aan klandizie niet te demonstreren. Sindsdien dronk ik er wekelijks koffie en cognac en belde er in de gelambrizeerde telefoonkabine met Sicco. In mijn eentje een café bezoeken waar ik geen bekenden zou treffen vond ik moeilijk, maar ik greep de kans om een nieuwe persoonlijkheid voor te wenden, een die geen verlegenheid kende en er niet tegenop zag gesprekken met wildvreemden aan te knopen. Mijn eerste pogingen waren bemoedigend, al viel de conversatie tegen. Zo raakte ik met een oudere heer aan de praat die mij uitlegde dat de wereld binnen enkele jaren door robots zou worden bestuurd. In een ander café zat ik aan de bar naast een man die schuldloos gescheiden bleek te zijn en het gevoel had dat ik hem begreep. Het was iets in mijn ogen, zei hij.

In het café chantant waar een chansonnier 'klassiek repertoire' ten gehore zou brengen zei de barman toen ik pils bestelde: 'Zozo, een echte Hollandse.' Mijn aanwezigheid scheen hem te amuseren. Een kwartier te vroeg ging ik aan een tafeltje in het nog bijna lege zaaltje zitten. Op een geïmproviseerd podium stond een stoel. Hoe meer mensen er binnenkwamen, des te sterker kreeg ik het vermoeden dat de voorstelling niet aan mij besteed zou zijn. Ik zat strategisch slecht, zag ik nu, want ik

zou me door het flink aangegroeide publiek moeten heenwerken om de deur te bereiken. Daarvoor was het trouwens te laat, want iemand kondigde de chansonnier aan. Zijn naam bevestigde mijn bange voorgevoelens. En mijn god, daar had je hem, Johnny Belindo, de zingende taxichauffeur met de doorleefde bas die zichzelf op de gitaar begeleidde. Drie kwartier heb ik toen naar Maastrichter cowboyliederen moeten luisteren, voordat het eindelijk pauze werd en ik kon ontsnappen.

Ik probeerde een literaire avond. Het programma zou in het teken staan van de Limburgse auteur Jo Bemelmans, van wie ik een verhalenbundel had gelezen. De ambiance mocht er zijn - kroonluchters, spiegels, bladgoud - en het publiek zag eruit alsof het net uit bad kwam. De schrijver zat voorin de zaal aan een tafel waarop zijn boeken lagen uitgestald en discreet te koop werden aangeboden. De eerste spreker, leraar Nederlands van beroep, hield een inleiding over de betekenis van Bemelmans' oeuvre. Die was kort samengevat enorm en Limburg mocht zich er gelukkig mee prijzen. De auteur leek deze mening te delen.

Eenmaal liet de inleider een woord van kritiek horen. Jo Bemelmans had helaas één manco: hij kwam uit Limburg. Dus werd hij door het boze westen, het arrogante Holland, de modieuze Amsterdamse kliekjes genegeerd. Na een intermezzo dat blokfluitend door drie oppassende leerlingen van het conservatorium werd verzorgd was het tijd voor een interview. De interviewer, leraar Nederlands van beroep, vereerde zijn tegenspeler en gaf hem alle gelegenheid de hoogtepunten uit het oeuvre te belichten. Eenmaal stelde hij een kritische vraag. ‘Jo,’ zei hij, ‘hoe verklaar jij dat jouw boeken nooit in de landelijke pers worden besproken?’

‘Wat denk je, Bèr?’ zei de auteur. ‘Wie heeft de landelijke pers in handen? Wie heeft de literaire macht in Nederland?’ Ja, dat wist de interviewer wel. Het boze Holland, het modieuze Amsterdam, de arrogante kliek uit het westen!

Voìla, gebaarde de auteur. Na de pauze pakte hij een van de boeken uit het oeuvre en zei: ‘Ik zal een passage voorlezen die zich in Maastricht afspeelt. Ik schrijf graag over Maastricht, al houden de uitgevers in Holland daar niet van. Tja, het moet over Amsterdam gaan.’

Misschien hield zijn complottheorie hem op de been en voorkwam het ‘bravo, bravo voor onze Jo’ van zijn lokale aanhang dat hij aan de drank raakte. Ik vond zijn verongelijkte toon eerder tragisch dan ergerlijk.

Maar die leraren Nederlands, wat zouden die hun leerlingen vertellen? Dat Jo Bemelmans nooit de P.C. Hooftprijs zou krijgen, omdat

hij als Limburger werd achtergesteld? Dat uitgevers in de randstad manuscripten met een Limburgs poststempel onmiddellijk op het vuur gooiden? Ik had het graag willen weten, maar hield mijn Hollandse mond.

Drie kwatrijnen, driekwart rijmen
Maarten Doorman

1.

Je deelt wat in een monter menuet
en trekt uit het kwadraat van ieder bed
de wortel en twee kopse kloten.
Er klinkt net één stem op uit het duet.

2.

Zij die het voortbestaan graag huldigen
en zich een beetje straf vermenigvuldigen

blijven met vijf vier drie of twee alleen.
Wachten is schors voor ongeduldigen.

3.

Het rad der evolutie maalt uitstekend,
hoezeer je optelt, aftrekt, verder rekent,
da capo gaat het zonder even goed.
Wanneer je ademt heb je ook getekend.

Verleden land
Titia Eggen

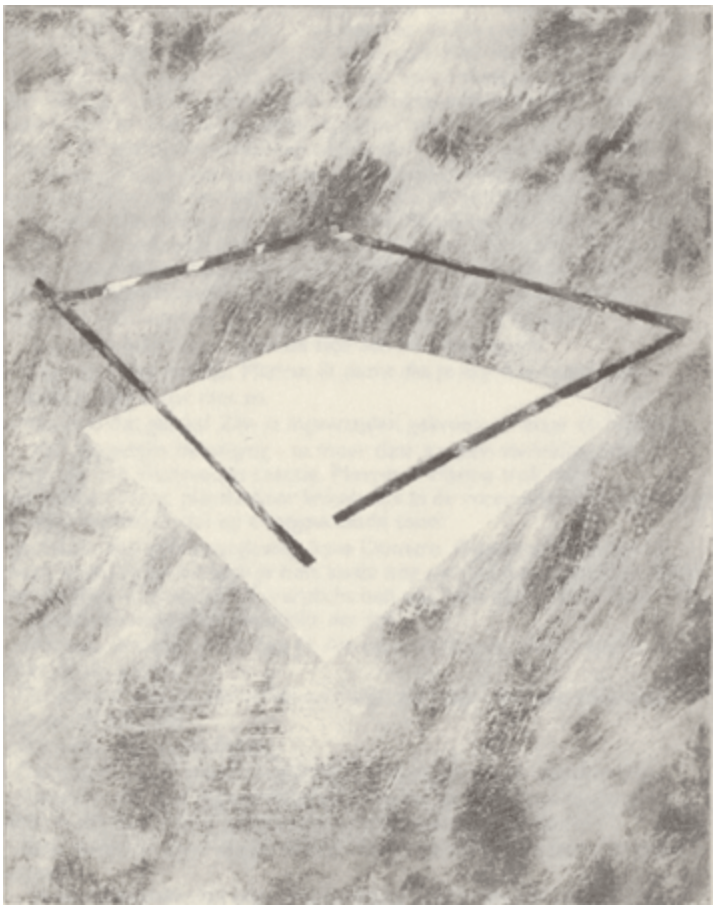

To Deka van M. Karagatsis (fragment) Fokke Fernhout (vertaler)

Op de bovengelegen verdieping waren stemmen te horen; een verschrikkelijke scheldpartij tussen Domena en Marina, de twee aartsvijandinnen. Aanleiding was de plee, en zie hier waarom: er waren geen stortbakken, alleen maar een kraan op de gang en een emmer. Het was de bedoeling dat ieder die het toilet gebruikte vervolgens de emmer zou vullen met water en de toiletpot zou schoonmaken. Velen waren daar slordig in. In de ochtenduren van drukte en haast kon dat ook niet anders, ook al wilde je nog zo graag; want in de tijd dat je naar de kraan ging om de emmer te vullen had een ander je plaats alweer ingenomen.

Mevrouw Domena was op dit stuk punctueel; zij zou nooit vergeten om te spoelen. Dat zou ze vandaag ook hebben gedaan als ze bij het naar buiten gaan niet had gezien dat mevrouw Marina na haar kwam. Ze deed dus net of ze gek was en liep richting haar kamer. Mevrouw Marina ging echter niet meteen het hokje in; ze bleef wachten. En toen ze haar vijandin de kraan voorbij zag lopen, richtte ze het woord tot haar:

- Pardon, Domena van me. Moet je de toiletpot niet spoelen?

Domena bleef staan, draaide zich om en antwoordde:

- Neem me niet kwalijk, Marina; ik dacht dat je erg veel haast had.

- Zoals je ziet is dat niet zo.

- Hoe is je dat gelukt? Zijn je ingewanden gekrompen door de honger?

Een dergelijke belediging - te meer daar er geen aanleiding was - vroeg om een vlammende reactie. Mevrouw Marina trok haar vetkwabben recht, plantte haar linkervuist in de veronderstelde omgeving van haar middel en zei op zoetgevooisde toon:

- Je maakt een grote vergissing, lieve Domena. Gisteren had ik het zo zwaar te verduren als jij in je hele leven nog niet hebt meegemaakt. Maar dat betekent nog niet dat ik verplicht ben om jouw stront te ruiken. Heb je hazelwormen gegeten en stinkt dat zo?

- Wat een gevoelige neus heb jij! Als de lucht je niet bevalt, daar is de kraan en de emmer!

- Die emmer mag je zelf vullen en maak ook maar eens die stinkende reet van je schoon!

- M'n reet, die mag je likken.

- Dat soort dingen moet je niet tegen mij zeggen, maar tegen je

man.

- Waarom dat dan? Heb je er bezwaar tegen als mijn man aan je zit? Denk je dat ik niet heb gezien hoe je naar hem loopt te flirten?

- Denk je dat ik jouw restjes lekker vind? Laat me niet lachen, Domena van me!

Er verzamelden zich omstanders; ze kwamen van alle verdiepingen om mee te genieten. De ruzie eindigde toen Kostas - de echtgenoot van Domena - tussenbeide kwam om zijn vrouw mee te nemen. Winnaars en verliezers waren er niet; de laatste zinnen die ze uitwisselden waren even bot: mevrouw Marina vroeg zich af waarom ze naar de WC zou gaan, omdat ze net zo goed Domena hier kon onderschijten; en Domena wilde wel een emmer water leeggooien, niet in de toiletpot maar in de bek van Marina die nog erger stonk dan die van een stinkdier.

Apostille
Elma van Haren

De zomer stond in het teken van het sterven.

Een stuk of vijf man. Een kluitje.

De dood stak zigzaggend de straat over met een tussenruimte van twee à drie weken. De levenden werden wantrouwend en behoedzaam.

Moesten zij een kruis op hun deur zetten?

Tenslotte was een tijd geleden het drinkwater een week lang roestkleurig geweest. Was er een naaktslakkenplaag over hun kolen gerold. Stond er dag en nacht een kanon bij de kersenbomen, dat om het kwartier werd afgeschoten tegen de kraaien. Sommigen brachten hun kinderen naar familie verderop. Klokken die te hard tikten werden stil gezet.

Het licht was een scherp wit, alsof het dorp één groot kaatsend oppervlak was. Alsof alles wat lucht kon doorlaten dicht geplamuurd was en de engel des doods zelf alleen nog maar zijn hand het raam of de deur in moest steken om de uitgekozen mens aan zijn nekvel naar buiten te halen.

Aan het eind van de zomer begon het hevig te waaien.

De huizen lagen onderaan de berg en het leek; alsof de berg in deze dreigende Apocalyps zijn kans schoon zag om de hele boel voor eens en altijd op te ruimen.

Deze kring van lastige eksterogen aan zijn voeten.

Hij riep zijn holen, grotten en gangen, spelonken, rotsen, gaten en hopen bij elkaar.

Zwerfkeien, de fossielen, de houten al haast verteerde vikingschepen, de botten van het kleinste veldmuisje tot het nog in veldtenue gestoken skelet vaneen Romeinse veldheer, al zijn harde en zachte bestanddelen en keek hoe ver hij kon komen.

Iedere dag moesten de mensen zijn sporen wegvegen uit de lakens, matten en kussens.

Iedere dag, al dat zand dat binnen stroomde.

De berg kroop. Kronkelde, wormde, geselde, hagelde, liet zijn korrels over de mensen huiveren, dwong hen binnen in de potdichte huizen.

Het verkeer werd om het dorp heen geleid. Alsof de berg al de

winnaar was en het dorp opgenomen had in zijn historisch archief.

In de herfst keerde de rust weer. Een paar mooie vredige dagen.

De mensen kwamen voorzichtig de deur uit.

Verbijstering alom!

Midden in deze verse sahara tussen de opgewaaide zandhopen een vlak helder rood.

Het dorpsplantsoen vol papavers.

- Maar heel kort bloeit de papaver.

Ballerina die drie dagen en nachten aan één stuk haar bloembladen wervelt om ze dan af te schudden.

Achteloos uit haar rok stapt.

Het paarse hart echter blijft zij als een ijzeren vuist omhoog houden tot haar volgende dans.

Teer meisje met een ijzeren wil.

Oesters
Leo Herberghs

engelen en oesters lachen
om hun lot, gaan het
goedmoedig tegemoet

ze hebben stapstenen genoeg
om over de wildste vloed heen
te lopen, vinden overal
ladders om boven zichzelf
uit te klimmen, zijn
zichzelf voldoende

engelen en oesters gaan
als ze gaan moeten

Con Sordino
Paul Hermans

Voor Eric Hermans,
ter gelegenheid van zijn afscheid van Studium Chorale, november 1997

In een gerechte, goede kamer
beweegt ternauwernood een wandkleed.

Herten staan er luisterend
in heuvels herfstrood, okerstrikken,
dun geworden goudlamé.

Uit donker ingezette wouden
klinkt afzonderlijk geluid, zang

van broers en van verloren zonen,
innig geel dat zachter stuitert
uit een laatste meisjeshand.

Indachtig slaat een man de tact.
Gedempt neigt in koralen mee

hoe moeders mes het ronde brood
bekruiste, hoe ingevallen vader lag
in het scherp, rechthoekig licht.

Zonder titel
Milous Heunks

Zonder titel
Juan Heurter

Mijn ontmoeting met Marcel Proust
Lou Heynens

Denis Diderot begint zijn roman ‘Jacques le fataliste et son maître’ met de woorden:

Comment s'étaient-ils rencontrés? Par hasard, comme tout le monde.

Moet ik nadrukkelijk verklaren dat ik, gezien de titel van dit hoofdstuk - en het citaat - Marcel Proust nooit heb ontmoet en dat om reden, die met de duur van ons leven samenhangt? Gelukkig, de schrijver, de literatuurliefhebber heeft vele imaginaire vrienden, kent vele imaginaire ontmoetingen.

Het ‘ontmoeten’ geschiedt op verscheidene niveaus, door een boek, een uitspraak, verwanten of vrienden die iets van de ‘geest’ van de auteur overbrengen.

Wat bezielde de kennis, die mij tijdens mijn militaire diensttijd in Bergen-Hohne de Duitse versie van Prousts ‘Journées de lecture’ cadeau deed? Doorzag ze mij? Vielen er (toen al?) vergelijkingen te trekken met de auteur? Ik zal het nooit weten. Het boek bleef meer dan tien jaar ongelezen in mijn boekenkast staan.

Voor ‘A la recherche du temps perdu’ en zijn auteur was ik toen te druk bezig met het leven te vieren. Dat leven voltrok zich weliswaar in het milieu dat Proust zo onnavolgbaar beschreven heeft: het universum van de internationale adel. En altijd weer ontmoette ik een fascinerende persoonlijkheid die mij ‘uitdaagde’ om uit de beker van een verloren gaande Proustiaanse wereld te drinken. Maar er moest nog heel wat rook uit mijn geestelijke hoofdkamer verdwijnen voordat ik het genealogisch-psychologische ‘diepzeeduiken’ van Marcel Proust kon verstaan. Ik had er meer dan een verstoft boek voor nodig. Een gezicht! Niets is zo verbluffend als de simpele werkelijkheid of zoals Marguerite Yourcenar het zo treffend uitdrukt:

Wij delen onderling onze ervaringen en ze worden daardoor waarachtiger. Elk gevoel van sympathie en begrip dat wij voor mensen opbrengen, of zij nu van vroeger zijn of van nu, of ze nu uit onze geest ontstaan of onze levensweg kruisen en ons begeleiden, vermeerdert onze kansen op contact met de werkelijkheid

(‘Les yeux ouverts’)

Het toeval koos voor mij de weg der levenden. In Parijs zette mijn hôtesse, madame Zilly Ruffé, geboren Ricci, mij op het spoor van een der laatst levenden Proust-vrienden, la princesse Marthe Bibesco.

Deze legendarische vrouw liet mij toe in de intimiteit van haar bestaan en werd voor mij tot een levende ‘brug’ naar Marcel Proust. Princesse Bibesco, de laatste uit het Proust-cercle, stond op het punt haar ‘adieu’ uit te spreken om ter ruste gelegd te worden op het kerkhof van Menars. Princesse Bibesco was in Frankrijk en haar geboorteland Roemenië al een legende. Maar dat was mij onbekend en ik ging enkel af op wat de Bottin Mondain mij over haar persoon aangaf. Zij stamde uit een Grieks-Roemeense familie van bankiers en politici, haar vader was minister, terwijl haar moeder een telg was uit het beroemde vorstenhuis Mavrocordato. Het was door deze moeder dat princesse Marthe een nicht was van haar man, de diplomaat Georges-Valentin Bibesco en ook van de twee Proust-intimi, de prinsen Emanuel en Antoine Bibesco.

Begin jaren zeventig was ik bezig met een genealogisch onderzoek dat zich ook tot Roemenië en haar adel uitstrekte. Princesse Bibesco zou voor mij enig licht kunnen werpen op een delicaat aspect van mijn onderzoek, dus schreef ik haar met het verzoek om een onderhoud. Zij liet mij weten dat ik op zondag 21 januari 1973, om 18.00 welkom was. Toen ik mijn hotel aan de Avenue George V verliet viel er een koude regen. Ik was nerveus en liet mij zelfs niet door de vriendelijk ogende taxichauffeur tot een gesprek verleiden. Afwezig gingen mijn ogen over het boeket tulpen en in gedachten oefende ik de begroetingfase. Er hing een prozaïsch licht over het Ile Saint Louis en op nummer 45, aan de Quai de Bourbon, sprak de lantaarn nu een verlicht welkom. Nog even gingen mijn gedachten naar de vervelende adellijke welgemanierdheid terwijl op mijn aanbellen werd opengedaan door een dame-de-compagnie die zich voorstelde als Blanche Caniot. Zij leidde mij de salon binnen en... als door de bliksem getroffen bleef ik na de eerste stappen staan.

Onder een schitterend, ten voeten uit geschilderd portret van de gastvrouw (door Boldini) zat een oude dame in taft en zijde gehuld met over haar kapsel een soort cape. Om haar handen, armen en hals parelcolliers. Mijn houding deed haar glimlachen en haar markante Griekse profiel naar Mme Caniot gericht zei ze:

‘Ach, monsieur heeft hetzelfde probleem als Proust. Deze keek altijd eerst hoever het origineel verouderd was aan de hand van het schilderij.’ Proust. Is het niet een enkele noot die een hele symfonie doet inluiden?

Samuel Beckett
Pentekening uit de serie Momenten van inspiratie
Lou Heynens

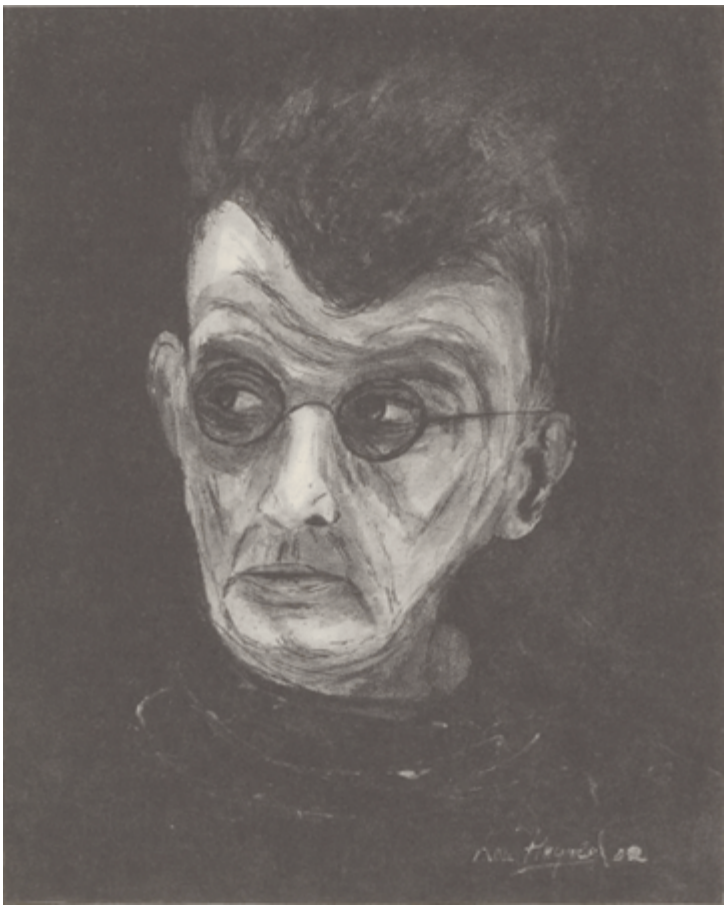

Beknopte geschiedenis van de vitrage
Rouke van der Hoek

Uitvergroting van de bruidssluier filtert
de inkijk in het gezinsleven. Land vol
bescheiden mensen waar Gods Oog volstaat.
Wie gezien wil worden heeft iets te verbergen.

Feiten. Tijdelijk impopulair na WO II.
Hoge correlatie met blauwe dakpannen.
Te onderscheiden: polyester, trevira, brodé
en bouclé, marquisette in slingerdraadbinding.

Geniet ervan. Juist de doodsheid als van dorpen
in Duitsland dwingt je het andere te beobachten.
Wandelingen waarvan je je de wind
herinnert en kleurnuances in baksteen.

Konden glasgordijnen klagen, ze klaagden
over de langdurige goocheltrucs van onze opa's,
sigaar na sigaar tot we bij het leeghalen
opeens zagen: vitrage zo geel als een Chinees.

Ze klaagden over onze moeders die om wille van
uit- en inzicht de witte voile opzijgeschoven
naast het raam paraat hielden als de
stormvloedkering in de Nieuwe Waterweg

voor het geval dat... Het geval wat?
De blik van de al te joviale visboer wellicht
(die veroordeeld voor zedendelict op de hei
later onze wijk met spieringloosheid sloeg)

en zijn wervende volzin:
‘Mevrouwtje geloof me,
dit is geen haring
maar een openbaring’.

Tot bestuur verbonden
(regulatief het verleden der verten)
Lucas Hüsgen

-bij de verre kruidenier, drikusman,
houden de habitué's toch nog moed,
al zijn zij bij vertragende bergen,
en brengen wij onbestembaar
hen het opperste- kop op, verste;
ongebroken onafgebroken onthutsen ze
en verleggen zich tot paden. Voorbij
de zijden baldakijnen, die balsturig
knekels hebben doorrammeld, in
motorboot geborgen, drijven zij
stom onder zelfde verte over. Almaar
gingen zij zichtbaar nabij -kraakziek-
aan de mastieken resten van oevers,
gingen voorbij, als zochten zij
een meisje aan de Melkweg, nabij
gestaltedriften van hun ondergang-

Quartier Latin
Ad van Iterson

In de jaren zestig - toen boekhandel De Tribune nog niet bestond - organiseerde De Nieuwe Limburger een gevelstenentocht. Mijn vader liet me de pagina zien en ik stond meteen in vuur en vlam. Een wedstrijd waarbij het niet ging om lichamelijke kracht, maar om historisch inzicht! Ik haalde mijn vader over om mee te doen. Het is een van de laatste herinneringen aan hem: dat ik naast hem over de kinderkopjes van het Onze-Lieve-Vrouweplein loop.

Te groot om aan zijn hand te lopen, te klein om me voor hem te schamen. In zijn hooggeheven linkerhand hield hij het opdrachtenformulier dat hij met een broodmes uit de krant had gesneden. Van tijd tot tijd pakte hij zijn potloodje achter zijn oor vandaan, hield het formulier tegen een muur of raam en schreef iets op een stippellijn. De bedoeling was om vragen te beantwoorden over de gevelstenen die we geacht werden te ontdekken, tussen begane grond en eerste verdieping. Een lopende rebus door Oud Maastricht. De rebus leidde ons ook door de Kapoenstraat. Daar zag ik ze voor het eerst in levende lijve. Kunstenaars. Mannen met baretten, schuin op het rode, markante hoofd geplaatst. Onwrikbare baretten. Mannen met strenge trotse blik. Waardige tred. En als hun mond openging, kwamen er luide woorden uit. Gevloek. Gelach. Uit elke atoom van hun verschijning sprak deze boodschap aan de wereld: ‘Ik heb schijt aan iedereen, ik ben kunstenaar.’ En dan de vrouwen die bij hen aan de arm liepen. Gevoelige godinnen met haar dat als zwart of wit water over de schouders stroomde. Uit elk elementair deeltje van hun verschijning sprak: ‘Ik heb schijt aan iedereen, behalve aan deze kunstenaar hier naast me.’ Daar in de Kapoenstraat, in het hart van het Quartier Latin, zoals de Nieuwe Limburger altijd schreef, deed ik een belofte. Wat er ook gebeurde, ik zou altijd in gevelstenen geïnteresseerd blijven.

Een jaar later begon ik veelvuldig door het Quartier Latin te zwerven, zij het nu alleen. Op zoek naar nog niet ontdekte gevelstenen. Ik richtte mijn speurdersblik omhoog. Kende ik die steen met de gouden hand?

Had ik dat zwarte paard al eens gezien? Uit een open raam klonk ‘Nathalie’ van Gilbert Bécaud. Uit een ander raam kwam ‘Marieke’ van Jacques Brel. Hier klonk een vloek, daar een zucht. Wat deden

kunstenaars de hele dag? Hoe kwamen ze aan inspiratie? Hoe kwamen Ramses Shaffy en Liesbeth List, die vaak in Maastricht schenen te zijn, aan hun chansons? Aan hun liefde? Die stippellijntjes moest ik zelf invullen.

Zonder titel
Leon Janssen

Kop, 1986
Erik J. de Jong

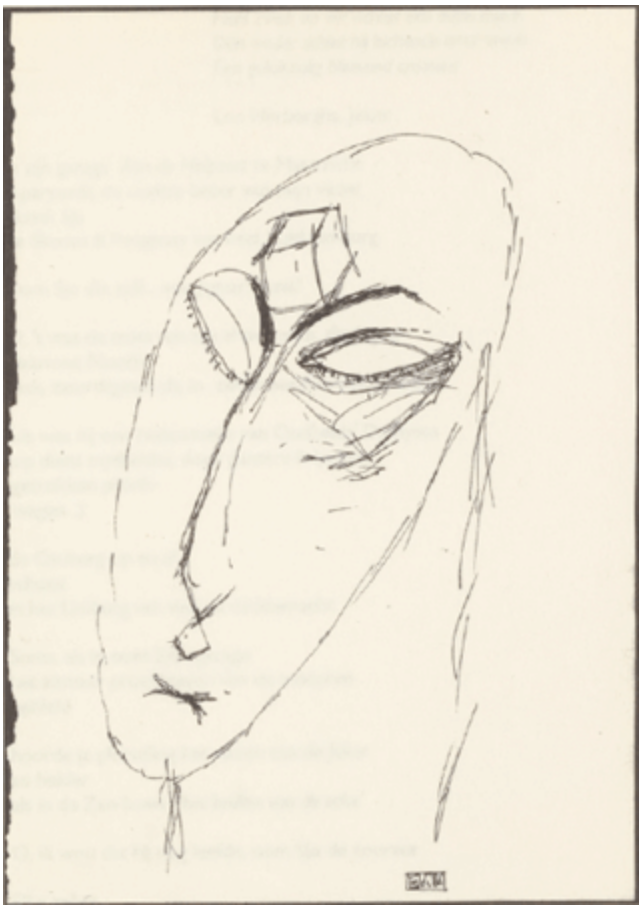

Jaguar
Manuel Kneepkens

Soms is hij als een ritseling te horen
Heel zwak en ver achter een oude muur
Dan weder schiet hij lachende naar voren
Een gelukzalig blinkend creatuur

Leo Herberghs, Jeker

In zijn garage *Aan de Helpoort* te Maastricht
repareerde de oudste broer van mijn vader
Noonk Sjo
de Skodas & Peugeots van heel Zuid-Limburg

Oom Sjo die zelf... een Jaguar bezat!

O, 't was de trots van zijn showroom, die *Jaguar*
waarmee Noonk
vaak, zaterdagavonds, in zwaar beschonken toestand

(als was hij een reïncarnatie van Oudheids' Dionysos
op diens mythische, door panters & lynxen
getrokken pronk-
wagen...)

de Cauberg op en af
schoot
in het Limburg van vlak na middernacht

Soms, als in oom Sjo's garage
het alsmaar proefdraaien van de motoren
ophield

hoorde je plotseling het ruisen van de *Jeker*
zo helder
als in de Zen-koan: '*het brullen van de stilte*'

O, ik wou dat hij nog leefde, oom Sjo de coureur

Elke zebra
behoeft immers de troost
van minstens één blinkend creatuur

één Jaguar _ die voorgoed voor 'm stopt!

Halte
Hester Knibbe

Het heeft hier een naam
maar geen huis. De trein stopt alleen
voor de god der gewoonte, raffelt
tuut tuut wat snelle gebeden, groet
rechts het water, links

de sepia leegte. Steendood
woont hier, maar sprekend: zij
leefden in ons, renden door meer of minder
honger, legden zich neer tenslotte; zand
genoeg voor elke passant. Als de trein

tuut tuut hun god en hun ziel
groet, draaien ze zich o zo loom zwaaien
zo sloom dat die het ziet
zich vergist: licht stuiven
denkt de luistervende machinist.

... verlos ons, Heer
Wim Kuipers

Weesgegroetjes en wierook. Mannen met dikke boeken zingen wolken Latijn naar buiten. Wij prevelen er kleine wolkjes achteraan: bid voor ons, gij heilige monniken, kluizenaars.

Een heldere morgen en vies koud voor begin mei. De vogels kruipen weer diep onder de veren. Ik ben acht, elf, dertien misschien en loop in de kruisprocessie. Bidden voor de vruchten der aarde - aardappelen, bieten, gerst, dat ze tot volle wasdom mogen komen. Drie dagen bidden, de dagen voor Seer Hemelvaart. Een litanie van alle heiligen en noden door de velden.

Al voor zessen zat ik in de kerk, de haren nog nat van de pomp. Was er eerst een mis? Die kan ik nergens meer vinden in mijn hoofd. Ik heb haast vergeten deurtjes opengemaakt, missaal erbij, er is niets bekleven. Maar de processie, ik hoef mijn ogen maar dicht te doen en daar loop ik. Dag appelboom, je bent er niet meer, men heeft er woningen gebouwd van nieuwe steen. Stenen uit daar die kuil. Ik zie de paarden. Ze trekken een litanie van leemlorries. Mijn oom waarschuwt me te rogamus audi nos voor een plas water. Verlos ons van de listen van de duivel, van bliksem en onweer, libera nos.

De televisie ruziet over Bush. Wie wil me me nog volgen over landwegen, langs rabarber, aardbeien en zwarte bessen. Horen hoe Sef van Dreeskeslei twee kelen harder bidt als hij langs zijn eigen landerijen loopt. En de smid, en de Dorre, dood zijn ze, meer dan honderd die om me heen waren. Een processie helpt niet tegen de dood. Niet eens tegen de streken van heiligen die niet in de litanie staan, Servatius, Pancratius. Die blazen poolkou over ons heen, tuinders stoken ertegenop. Geen wierook - nat stro dat een dikke trage walm verspreidt, teertonnen met turf erin tussen de aardbeien, want rook beschermt beter dan de litanie, die het wel over de gesel van aardbevingen heeft, over de geest van onkuisheid, maar niet over tere loesems, over aardbeien en besjes klein als pasgeborenen die vernietigd gaan worden, zoals Herodes de kinderen van Betlehem afslachtte.

‘Dacht je dat toen ook?’ vraagt de vrouw aan wie ik dit vertel.

Nee. Zouden die omnes sancti Monachi et Erimitae aan bloesem gedacht hebben? Ze hadden hongersnood, pest. Aardappelen gaf het nog niet.

Heb ik dan voor doedel door de velden gelopen, wil ze weten.

Ik liep daar als een knopje dat zijn kop opstak, vezel, halm, zeg ik, deel van een geheel waar ik maar drie, vier woorden voor had. Mijn ziel is in dat daar gebleven. Een ziel verhuist niet makkelijk mee.

'Wat bedoel je?'

Ik zeg: geen museum of kerk ruikt als stalwaarts gevaren hooi.

'Zeg dat nog eens.'

De goddelijke glorie van koren, daar wil ik... Luister je?

Venetië: San Michele
Wiel Kusters

De vaporetto die brutaal wegzwenkt,
het steen de kade laat, het eiland zoekt,
gromt als de hond die in het water springt
omdat een bot daar vliegt, en dat hem roept.

Wij staan aan dek. Wind die ons morgen denkt
waait hier al door ons haar. Een dag van niets
waarin het schuim van alles is gemengd.
Het eiland nadert ieder die het ziet.

Cipressen vlammen boven muren uit.
Ons reisdoel, stenen vesting van de dood.
We leggen bij een kleine steiger aan.

Hier zullen we nu wandelend verdergaan.
We horen nog het grommen van de boot.
Ginds bijt de hond, hier vluchten baas en buit.

5 april 2002

Heenzending
Joke van Leeuwen

Goed, zei de schepper, wat mij betreft
is het goed, maar aan jullie laat ik
het met de elleboog voelen of
het badwater niet te heet is,
het behoedzaam proeven of
het eten niet te scherp is,
het drinken niet te zuur is,
het weten waar wat breken kan
zal staan,
het verschonen van wat stinkt en
opnieuw stinkt,
het aanpassen van de voetstap,
het onverstaanbaar zingen
in het donker,
het herhalen van moeilijke woorden,
het tellen tot oneindig
en het hekje voor het trapgat.

Zonder titel
Hans Lemmen

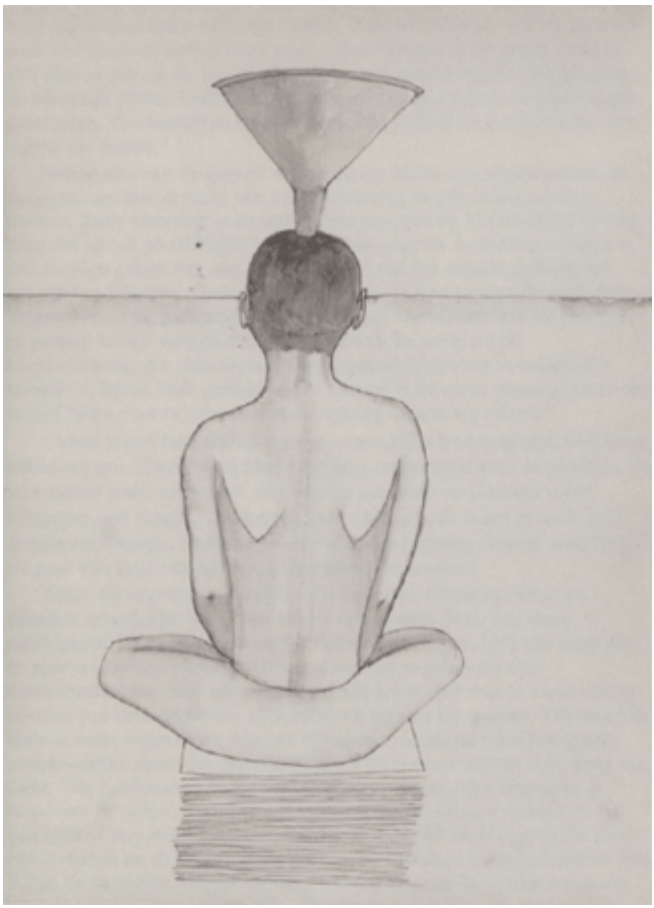

In de trein
Hans E. Mol

Terwijl wij in de trein zitten lezen wij in de kranten de laatste berichten over de dorpen waar wij langs komen. Zonder aarzelen stormt de trein over het baanvak terwijl onze ogen blijven hangen in de grijze lettertjes. Wij stellen ons op de hoogte van de laatste gebeurtenissen en speuren de bladzijde af naar diefstallen, protesten, demonstraties en gescheurde gebouwen. Van berichten over ontspoorde individuen interesseren ons vooral de details.

Het stoten van de ijzeren wielen op de kleine openingen tussen de spoorstaven veroorzaakt een lichte bibbering van de krant in onze handen. Zelfs wanneer onze armen niet steunen op het tafelblad van de klaptafel en wij de trillingen van de ijzeren weg via de bank opvangen in ons lichaam gelukt het ons niet de letters van het nieuws volledig tot stilstand te brengen. Onze ogen haken aan de foto's naast de gedrukte kolommen en bij tussenpozen kijken wij uit het venster om de blik rust te gunnen in een vergezicht. Wij bemerken de palen en de boomstammen die razendsnel in tegengestelde richting voorbijflitsen terwijl wij kijken naar gebouwen en bomen in de verte die langzamer dan wijzelf lijken mee te schuiven in de richting waarin wij reizen.

Overal toont het land sporen van menselijke bedrijvigheid. Verholen kijken wij toe. Onze liefde kleeft aan lang ongemoeid gelaten plaatsen. De locomotief trekt ons voort. Nu wij ons per trein verplaatsen is het landschap een toegift. Onze ogen keren terug in de krant en met onze aloude opvattingen snuffelen wij aan de berichtgeving. Steeds weer stijgt de geur van drukinkt op als wij een bladzijde omslaan.

Zoals wij neerzitten, reizigers die voor- en achteruit reizen in dezelfde coupé, lijkt het of wij elkaar niet mogen. Maar wij staan machteloos. Wij schuwen openhartige ontmoetingen. Wij zijn bang dat er niet te temmen verlangens in ons wakker worden die zich onweerstaanbaar naar voren dringen. De krant stelt ons in staat vast te houden aan de bezigheden waarvoor wij op reis zijn gegaan. Wij worden klein in onze eigen ogen. Als een blikopener snijdt de trein het groot conservenblik open dat dag heet. Lepels en vorken waaien mee door de lucht. Wij telefoneren met de machinist en vragen hem langzaam, ja stapvoets te rijden. Oplettend buigen wij het hoofd naar buiten als wij een stad of een rivier naderen. Kinderen, mannen en vrouwen die zich

ophouden in de dichtstbijzijnde gebouwen bevolken onze gedachten. Wij zullen de machinist vragen de trein op een zijspoor te zetten zodat wij kunnen picknicken langs de rails. Dan lezen wij morgen in de krant dat wij niet zijn aangekomen op onze plaats van bestemming.

De denker
Of: denken in beweging[1]
Cyrille Offermans

De schrijver heeft zijn werkkamer verlaten om koffie te halen, de interviewer snuffelt in zijn aantekeningen, schrapt wat, grinnikt, bladert in een boek, verbetert wat. In een hoek van de kamer staat tussen stapels boeken een tv-toestel, beelden van een onduidelijke discussie, geen geluid. De schrijver komt terug met een rinkelend dienblad, neuriënd, schenkt koffie in, zet het raam voor een van de werktafels ruim open en gaat zitten.

Interviewer: Laatst werd u in de aankondiging van een radiointerview als denker geïntroduceerd. Is dat een kwalificatie waar u zich in kunt vinden?

Schrijver: Nee. Of hoogstens ironisch. Maar ik neem aan dat ook die aankondiging iets ironisch had.

I: Dat betwijfel ik, eerlijk gezegd, het klonk ernstig.

S: Mijn God.

I: U bent daar niet gelukkig mee, met die kwalificatie.

S: Dat is nog mild geformuleerd. Die pathetiek, daar kan ik eenvoudigweg niet tegen. (*fingeert vraaggesprek*) 'Mag ik u vragen: wat doet u voor uw beroep?' 'Denker, ik ben denker.' Daar kun je toch niet meer mee aankomen, in alle ernst, iemand die zichzelf van dat etiket voorziet is niet goed snik. (*is even in gepeins verzonken*) Als ik aan een denker denk, denk ik aan De denker van Rodin.

I: Dat is toch een geweldig beeld, zou ik denken.

S: Vind je? Ik hou niet van Rodin. (*wacht even*) Nou ja, zijn tekeningen, maar verder... (*wacht, gaat door als de interviewer niet reageert*) Een epigoon is het, die Rodin, een Michelangelo-imitator. Die man kon niets aanraken of het veranderde in iets reusachtigs. Die denker van hem is

een atleet, een gigant, een en al spierbundel, alsof de dingen waar hij zich in dat granieten hoofd mee bezighoudt een bovenmenselijke inspanning vergen, iets schrikwekkends waar minder kolossaal gebouwde stervelingen ten enenmale geen weet van kunnen hebben. Als er ooit iets uitkomt, uit dat hoofd bedoel ik, dan moet het een loodzware modderstroom van godvrezende hoofdletterwoorden en kleverige abstracta zijn.

I: En waarom niet iets geniaals?

S: Uiteraard iets geniaals! Iemand die zo in de kijker gaat zitten en die ons, argeloze passanten, zonder mededogen met die hele afgetrainde muskulatuur confronteert, die kan straks moeilijk met een doordeweeks flutideetje komen aanzetten. Nee, die broedt op niets minder dan de oplossing van het wereldraadsel.

I: U vindt hem een aansteller.

S: Ach, iets tragisch heeft hij ook wel, zoals bijna alle aanstellers.

Misschien is hij vooral iemand die zich op de verkeerde wedstrijd heeft voorbereid. Of die geen idee heeft hoe hij zich moet voorbereiden om met enig succes te kunnen deelnemen aan de wedstrijden die er op dat moment toe doen. Let wel: het is 1880.

I: Misschien piekert hij over de Olympische Spelen. Athene, 1896, als hij daar al niet te oud voor is. Daar zou hij als kogelstoter of discuswerper een heldenrol kunnen spelen.

S: Heel goed mogelijk. Heel goed mogelijk dat hij droomt van een glanzende carrière in de arena's van de twintigste eeuw. Maar als denker hoort hij bij een tijd die omstreeks zijn conceptie al onherroepelijk tot het verleden behoorde. Het lijkt of hij op het punt staat de last van de hele wereld te gaan torsen, terwijl zijn gevoeliger, intellectueel verweesde tijdgenoten zich juist van die loodzware taak bevrijd hebben. Zij vragen zich juist af hoe zich in die wereld te bewegen - met een minimum aan ballast maar liefst wel met enige souplesse. Want dat is wat denken voortaan betekent: in beweging komen, in jezelf of je directe omgeving motieven ontdekken om in beweging te komen, zonder argwaan, zonder woeste gebaren, zonder stemverheffingen. (*denkt even na*) Die krachtpatser van Rodin lijkt zich eerder af te vragen waar die verdomde wereldbol in zijn nek gebleven is.

Het huis van de schrijver (reisjournaalfragmenten)
Jos Perry

Klagenfurt. Het geboortehuis van Musil staat dichtbij het station. Veel meer dan geboren worden heeft hij hier niet gedaan. Je kunt erin, maar er is weinig te zien. Geen wieg, geen kinderbedje, nog geen lampetkan. Wel een typemachine, merk Underwood. Een typoscript laat zien hoe Musil experimenteerde met spelling. Zijn grootste experiment, 'Der Mann ohne Eigenschaften', bleef onvoltooid.

In een grote glazen kast staan twee etalagepoppen, keurig in de kleren: Robert en zijn vrouw Martha. De Musils kozen de beste schoenen, de beste kleermakers, tenminste voorzover zij zich dat permitteren konden. Rechts van de twee poppen: Musils dodenmasker. Martha vond haar man dood in de badkamer, 'mit heiterem, spöttischem Ausdruck.'

Dodenmaskers. In het Nietzsche-huis in Sils-Maria liggen er twee. Het ene is echt, het andere naderhand vervaardigd, in opdracht van Nietzsche's zus Elisabeth. Het oorspronkelijke masker vond zij te weinig 'eindrucksvoll'. Het nepmasker heeft een flinke bos hoofdhaar, heroïsche wenkbrauwen, een martiale knevel. De plooien onder de ogen zijn weg. Gladgestreken.

Gestorven is Nietzsche hier niet, geboren evenmin. Hij heeft hier als pensiongast een aantal zomers doorgebracht. Hij was er gelukkig, voorzover een Nietzsche gelukkig kan zijn. 'Ich bin erstaunlich diesmal mit der Inszenierung zufrieden, aber das Stück taugt nichts - *ich selber.*'

Nog altijd is het landschap rondom het huis onbeschrijflijk mooi. Chastè, een bebost schiereilandje in de Silser See, is een paradijs. 'Und alle Lust will Ewigkeit, will tiefe, tiefe Ewigkeit': Nietzsche-woorden, vereeuwigd in de rotsen. Hier moet hij gezeten hebben, op een middag als deze, verzoend met het leven, voor even; verzoend, door de bloemen, de schittering van de zon op de golven, het schommelen van de bootjes, het wazig-blauwe silhouet van de bergen.

In Berlijn is het winter. Het huis waar Brecht zijn laatste jaren doorbracht, samen met Helene Weigel, staat niet ver van hun theater. Het paste hem als een handschoen. Brechts bibliotheek is er nog. Hij was

gek op Krimi's, maar had ook veel boeken over Azië. Hij is er nooit geweest, beheerste geen enkele oosterse taal, las behalve Duits alleen Engels.

We bekijken zijn slaapkamer. Hier is hij gestorven, aan een verwaarloosde hartkwaal. We bekijken zijn werkkamer. Aan de wand hangt het Japanse masker uit een van zijn gedichten. Nog kort voor zijn dood was hij bij de repetities voor 'Galilei,' zijn mooiste stuk. Onze gids wijst ons de plek waar Brecht het liefst zat te werken: bij het raam, met uitzicht op het kerkhof.

Op dat kerkhof wilde hij begraven worden. En zo geschiedde; op 17 augustus 1956. Zijn regie-aanwijzing voor die dag was beknopt: 'Am Grab soll nicht gesprochen werden.'

De steen staat vlakbij de muur. De graven van Hegel en Fichte moeten hier ook zijn. We kunnen ze niet vinden. Verborgen onder de sneeuw?

Weer thuis. Tussen de post ligt een uitnodiging van De Tribune. De boekhandel: het ware huis van de schrijver. En van de lezer.

Gordijnen
Ton van Reen

Deze gordijnen waren afgeprijsd toen wij ze kochten
maar na een heel leven hangen ze er nog
alleen een beetje zwaarder van de vele nachten
en een beetje lichter van de vele dagen
maar elke dag vind ik ze weer een beetje mooier

Gelukkig dat wij ze van armoe moesten kopen
want als we toen meer geld hadden gehad
zou ik ze, misschien onwetend, toch hebben gemist

Dit huis zou heel wat minder zijn
zonder die gordijnen van een gulden tien per meter

De gouden bloemen in de zachte stof
die na al die jaren zijn vergeeld
en daardoor zachter zijn gaan bloeien
maar daarom nog veel echter lijken
tonen ons de binnenkant van ons

Ze laten buiten wat we buiten willen sluiten
het is precies wat gordijnen moeten doen
ze verhullen soms de hardheid van het licht
maar stoven zachte zonnen op de muren en op ons

Soms, om even bij elkaar te zijn, maken wij ze dicht

Rondgang
Frank Rongen

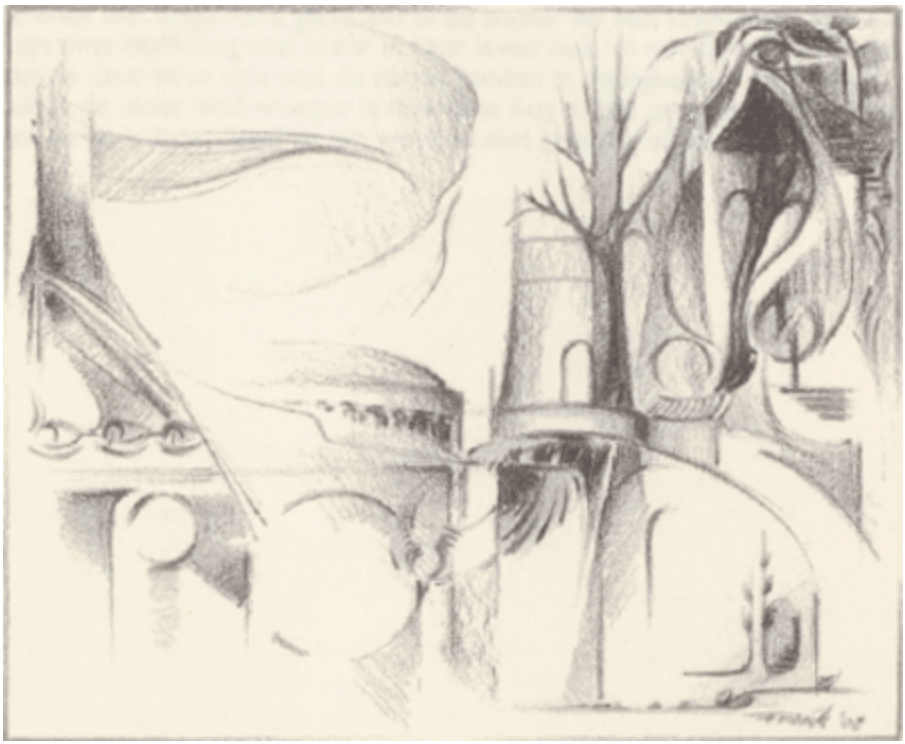

In memoruim de oma van Jonas
Nicolette Smabers

Mijn oma heeft een kamer vol met boterhammen opgegeten in haar leven ik denk een kamer maar het is misschien een huis en drie huizen vol met boterhammen heeft ze gesmeerd in haar leven voor negen kinderen met pindakaas en jam en alle kinderen gewassen en naar school gebracht en toen getrouwd met elk kind ook weer kinderen daarvan als takjes van een boom en mij natuurlijk ook gelukkig alle lakens heeft ze zelf gewassen in haar leven want een wasmachine had je toen noe niet stratenvol gewassen lakens die wapperen in de wind leuk en geen vakantie want vakantie had je toen nog niet jammer ook geen televisie jammer wel lange rode gladiolen in de zomer op een lange lange kar leuk mijn oma heeft nog veel meer in haar leven ook de oorlog met soldaten aan de deur voor opa met de harde handen in de bijkeuken onder het luik in de vloer heel vroeger is mijn oma nog in zee geweest met kleren aan en nu is oma dood en dat weet ze niet gelukkig einde.

Erratum

Op p. 99 heeft het zetduiveltje toegeslagen.
De titel van Nicolette Smabers' bijdrage hoort te zijn:

In memoriam de oma van Jonas

Litanie
Rosalie Sprooten

Omdat geen woord,
geen enkel woord, de schande nog kan keren,
daarom roep ik tot god, God, GOD
die de schepper is van mens en dier.
Tot God die boven de minister staat
en boven alle gelovigen.
Daarom bid ik: God verhef Uw stem,
tegen hen die de varkens verpesten
tegen hen die koeien behandelen
als stukken ontzield materiaal.
Tegen de stierenvechters,
de eters van ganzenlever en kikkerbillen.
Verhef Uw hand mijn God.
Ik bid U om verhoring.
Straf politici die in dit verband niet deugen,
ambtenaren die in dit verband niet deugen,
waarbij ik één restrictie maak voor de biologe
Chantal van Dam, die werkzaam op het ministerie
van Landbouw en Visserij, waakt over de aalscholvers,
over de otters
en over de bevers.
Verhef Uw stem tegen alle veehouders die
hun koeien en kalveren
schapen en paarden
overleveren aan felle zon, aan weer en wind
zonder bescherming van een schuur
of boom om te schuilen.
Sla ze God, opdat ik het niet hoef te doen.
Maar richt vooral Uw toorn op de consument
die concentratiekampen voor dieren
in stand helpt te houden.
Roep jagers tot de orde die op dieren schieten voor sport en
plezier.
Laat ze badend in het zweet nacht na nacht na nacht na nacht
wakker worden in angst voor een naderende krankzinnigheid.

Moord op een levend wezen,
is hoe dan ook strafbaar, tenzij
een verminderde toerekeningsvatbaarheid kan worden aan getoond.
Hierna is opname in een kliniek voor hartlozen
de aangewezen weg.
Dat de ziel van de moordenaar achtervolgd mag worden
door de angstige ogen van een opgejaagd hert of haas of konijn of olifant.
Dat de ziel gekweld mag worden
door de ogen van een stervend dier.
Verhoor mij Heer.
Dat geestelijke leiders, die normen en waarden beschermen,
diep nadenken over de schepping.
Waar is de heilige Franciscus van Asissië?
En de heilige Genoveva?
En de heilige Gerlachus als beschermheer van het vee?

Geef aan de advocaten van de varkens,
te weten: de heren Kousbroek en Voskuil, een onderscheiding.
Alsmede aan Willem Brakman om zijn mededogen met alle dieren.
Dat de kat van Frans en Riet Budé nu in vrede moge rusten,
na een lang, ontspannen leven.
Ik smeek de paus om heiligverklaring
van Akke Goris die geen dierenkadaver op haar bord meer wil zien.
God, U weet dat ik ook bejaarden en kinderen,
metselaars in nood, maar ook bakkers en bankiers
notarissen, chauffeurs en burgemeesters wil beschermen.
Ik ledig mijn beurs voor gevangenen en behoeftige vaders.
Ten slotte vraag ik Uw zegen over de vele heidenen,
die heel christelijk de totale natuur respecteren.
Het zou een klein genoegen voor mij zijn
als U bij de volgende schepping de dieren uitrust
met een piepklein geweertje,
slechts ter zelfverdediging en afschrikking.

Rosalie Sprooten
U welbekend.

Hemelvaart (fragment)
Carlie Stijnen

‘U moet,’ zegt de jonge man dwingend, ‘u moet een keer mee naar de gebedskring op de Kommel. Dat zal u goed doen.’

‘Jaja,’ mompelt Bel onwillig. ‘We zullen wel zien.’

‘Op de Kommel. In Maastricht.’

‘Ik weet wel waar de Kommel is.’

Ze monstert haar bezoeker met groeiende afkeer. In plaats van het bescheiden insignespeldje van de gekruisigde op zijn revers draagt hij uit manifeste restauratiedrang het zwarte pak met witte boord van de priester. Maar wat hij ook aantrekt, Bel ziet in hem slechts Peter van Isa, zoon van een van haar zusters.

Bel komt uit een nest van twaalf. Allemaal meisjes, mijn god. Elke dag komt er wel eentje bij haar buurten. Uit verzet tegen zoveel dominerende vrouwelijkheid noemt Dries ze alle elf Isa. De zus van de dag, de zus die hij tegenkomt, de zieke zus, allemaal Isa. Hem maakt het niks uit, het houdt de zaken helder en eenduidig, zegt hij. Als hij thuiskomt met de melding dat hij Isa heeft gezien, moet Bel dus telkens vragen: welke?

Als hij ze scheef heeft liggen, is hij ook nog in staat om te zeggen: ‘Geen idee.’

Bels naam klinkt als een paukenslag, maar zo is zij. Door een gelukkig toeval is ze niet genoemd naar haar grootmoeder van vaderszijde. Die was net niet aan de beurt bij de toekenning van het meterschap, anders had ze Nel geheten. Die ene letter verschil zou haar onrecht hebben gedaan. De N ontbeert het optisch effect van de vette, ronde B, die zoveel meer in overeenstemming is met haar robuuste gestalte. De B glijdt als een handschoen over haar gedaante heen. Zo hoort een naam te zijn.

Namen zijn van essentieel belang. Stel Adam had een olifant als hagedis betiteld, hij zou zich onsterfelijk belachelijk hebben gemaakt. Zo is het ook met mensen. Je kunt iemand niet Eleonore dopen en haar La Perlalingerie aantrekken als je een Elly voor ogen hebt die het moet stellen met ondergoed uit het aanbod van de supermarkt.

Wie Bel ziet, ondergaat de merkwaardige sensatie oog in oog te staan met het portret dat Picasso schilderde van Gertrude Stein. Al is Bel ouder dan Gertrude was ten tijde van het portret, al zijn haar wangen

zwaarder en heeft ze onderkinnen, ze is het. Haar haren zijn grijs geworden, maar de kapper die aan huis komt, kleurt ze maandelijks bij. Lichtblond. Aan die verfbeurt houdt ze strak de hand. Haar haren vormen het enige deel van haar lichaam waar ze nog zeggenschap over heeft.

Op de drempel van de ouderdom is ze dermate uitgedijd dat haar knieën haar gewicht niet meer kunnen dragen. Haar overgewicht heeft haar tot immobiliteit veroordeeld. Toch wijst ze het gemak van een rolstoel nog steeds halsstarrig af. Koppig is ze, zegt Dries. Trots.

Haar handen liggen in haar schoot als twee soezende hondjes. Dat is slechts schijn, ze zijn klaar om op te springen bij het minste geluid.

Met praten en luisteren brengt ze nu haar dagen door. Met praten bovenal, maar vandaag heeft Isa haar fanatieke zoon Peter op Bel afgestuurd. De priester waar ze zo buitensporig trots op is. Bel heeft er amper een woord tussen kunnen krijgen.

Een drammer, vindt ze. Nog steeds. Als kind al wist hij niet van ophouden. Maar doorgaan, altijd maar doorgaan. Nu is hij midden dertig, en van de harde lijn.

‘U vindt er alle troost en bijstand waar een mens behoefte aan heeft,’ herhaalt Peter.

‘Ik zou al niet weten hoe ik er komen moest,’ zegt Bel. ‘Met mijn knieën.’

Gesticht
Abbaye de Chezal-Benoît
Willem van Toorn

Als ik toch gek moet zijn, dan wel graag hier
binnen de poort die al haast duizend jaar
het dorpsplein met de grijze kerk laat zien
maar ook op afstand houdt: het perspectief

erin te bodemloos en schools om waar
te kunnen zijn. Het dorp is een decor
bevolkt door spelers die *zie ons normaal*
zijn spelen, spel waar wij niet aan mee

hoeven te doen. Het galmt hierbinnen vaak
van zwarte vogels, vuilsprekende goden, vee
van Laban, tandeloze koningen
met ogen die diep in hun eigen hoofd

afgronden zien van dierlijkheid en dood,
maar daar hebben de zusters pillen voor.
Niets stilt de waanzin in hun woningen
daar bij het verdwijnpunt, met de luiken dicht.

Ik mag, omdat ik rustig ben, onder de poort
mijn shag roken vandaag, en zie ze oversteken
van huis naar kerk door het hels middaglicht,
lippen een bange streep in hun gezicht.

Kinderen roepen soms wel tekens van lief leven.

Zonovergoten
Thomas Verbogt

Er zijn minstens drie uitstekende boekhandels in Nederland. Misschien moet ik zeggen: er zijn in ieder gevál drie uitstekende boekhandels in Nederland. Een gering aantal, maar wel een troostrijke gedachte. Daarbij: goede boekhandels zijn er genoeg. Maar ik ben graag in een uitstekende boekhandel. En staat er een in een van mijn vorige woonplaatsen, Arnhem. Dat is boekhandel Hijman. De ander is bij in de buurt in Amsterdam. Aan de Weteringschans: Schimmelpennink. Iedere zaterdagmiddag drink ik er wijn met de boekhandelaar en een paar vaste klanten. We bespreken het leven en de letteren. De derde bevindt zich in Maastricht. De Tribune. Ik kom er te weinig. Ik presenteerde er twee, misschien wel drie keer een boek van Ad van Iterson. De eerste keer was het een zomerse namiddag. Ik herinner me een soort binnenplaatsje, zonovergoten, aangenaam geroezemoes, fijne meisjes, een hemel vol beloften, veel bier. Het was zo'n middag die eindeloos mocht zijn. Soms weet je niet waarom, maar nu wel. Het was niet alleen om wat er op dat binnenplaatsje gebeurde, maar ook vanwege de boekhandel. Ik besefte zo hartstochtelijk dat alle literatuur die in Nederland in omloop was, daar stond. En dat iedereen in de winkel, de mensen die er werkten en de klanten, dat de normaalste zaak van de wereld vonden. Ik geloof dat we, de boekhandelaar en de zijnen, de schrijver en zijn gasten, tegen de avond naar België gingen om ergens fantastische biefstukken te eten. Ik heb er een verhaal over geschreven, over een drumstel dat in dat restaurant stond en dat uit zichzelf begon te drummen, dus zonder dat er een drummer achter zat. Ik geloof niet dat dit kan, maar het kon. Het boek waarin dat verhaal staat, ben ik helaas kwijtgeraakt tijdens een verhuizing. Nergens meer te krijgen. Het is waarschijnlijk in De Tribune te vinden. Ik moet het daar eens gaan kopen. Ach, je bedenkt van alles om naar Maastricht te reizen.

25 jaar De Tribune
Angela de Vrede

Broeder Angelino
Jacques Vriens

Hoe wordt een mens een lezer?

Mijn ouders waren het in elk geval niet. Bij mij thuis was geen leescultuur. Mijn ontluikende geletterdheid was dus ver te zoeken.

Er stonden bij ons maar drie boeken in de kast.

Ik herinner mij de titels nog: ‘De RK mens en zijn seksualiteit’, ‘De Ramp’ (met grijze foto's over de watersnood in 1953) en ‘25 jaar Jansen en Wouterlood’. Dit laatste boek ging over de jeneverfabriek waarbij mijn vader vertegenwoordiger was.

Maar laat ik mijn ouders niet tekort doen. Het waren slechts drie boeken, maar die stelden wel een aantal pittige zaken aan de orde: seks, natuurrampen en drank.

In mijn ouderlijk huis werd wél veel naar de radio geluisterd.

Ik groeide op met ‘Het klokje van zeven uur’, ‘Saskia en Jeroen’, ‘Paul Vlaanderen’ en ‘Sprong in het heelal’.

Dankzij Krokeledokus ontdekte ik als kleuter al de kracht van het hoorspel. Ik hoorde de stemmen en de geluiden en mocht daarbij mijn eigen beelden verzinnen. Televisie in mijn eigen hoofd.

Ik leerde lezen bij de ‘Broeders van de Onbevlekte Ontvangenis’. Zij hadden en hebben nog steeds hun thuisbasis in Maastricht, maar ze zijn in de vorige eeuw, als schoolmeesters, uitgezwermd over Nederland. Ook in Helmond, waar ik opgroeide, hadden ze het onderwijs stevig in handen.

De broeders waren streng en, indien zíj het nodig vonden, zeer bedreven in: oren omdraaien, meppen met liniaaltjes of gewoon een klap voor je kop. Ook de ‘okkernoot’ was zeer populair: broeder gaf dan een krachtige stoot met zijn knokkels tegen je bovenarm.

Maar het zij hen vergeven, want we zaten soms met drieënvijftig friemelende jongetjes in een klas. Toen ik later zelf schoolmeester werd, kon ik me wel voorstellen dat de broeders soms met harde hand moesten regeren.

Aan één broeder bewaar ik een dierbare herinnering: Broeder Angelino, hij kon prachtig voorlezen. Meestal uit ‘Arendsoog’.

Broeder las niet voor, nee hij dróég voor.

‘Zie je al iets Witte Veder?’ vroeg Arendoog.
‘No!’ was het korte antwoord van zijn gevederde vriend.
Daar stonden zij, op de heuvel, als twee bloedbroeders.
‘Als het nog lang duurt,’ zei Arendsoog, ‘dan begin ik mij ongerust te maken.’

Na een dag hard werken en rechtop zitten in je bank met je armen over elkaar (‘Vriens hang niet als een zoutzak onderuit!’) mocht je van de broeder gaan zitten ‘zoals je zelf wilde’ en las hij voor.

Ik legde dan mijn hoofd op mijn armen en droomde weg op de stem van broeder Angelino. En net als bij het hoorspel zag ik de beelden voor me en ik ontdekte zo dat een boek net een hoorspel is. Ik begon zélf te lezen en raakte er voorgoed aan verslaafd.

Door een toeval vernam ik een tijd geleden dat broeder Angelino nog leefde en in Maastricht woonde.

Ik nam mij voor hem op te zoeken. Het bleef bij een voornemen en toen ik het eindelijk écht van plan was, bleek hij vlak daarvoor te zijn overleden.

Het stemde me weemoedig.

Ik had nog graag tegen hem willen zeggen: ‘Broeder Angelino, bedankt voor het voorlezen!’

Uit: De niet bestaande ruimten van het Arsenale
Hans van de Waarsenburg

I

Wij waren de schepen, wij werden gebouwd, wij vertrokken.
Wijn trok ons door de zuilen, een rechte vaart van zoet
gesprek.
Hout dat boog tegen versteend gebeente. En altijd de vraag
wie
We waren binnen klein verstek. Ik zag de zuilen, vertrekken,
Navelloos, huilend puin. Moeder, iemand moet de eerste zijn,
De slag verhalen, de oorlog verslaan, wenen in marmer van
tijd.

II

Hoe een ruimte te vullen, die verdwenen is, in water
Verzonken. Kerkhof van verdwenen balken en barken.
Een middenrif dat zich als een oud zeemanslijf aan de lagune
Kluistert. Spreek me niet aan. Haar lieflijk beeld is om te
Rusten, tegen haar te rusten, klotsend in wiegenmaat. En hoe
Venetiaanse sirenen okselvlug in het vooronder verdwijnen.

Tribune
Dick Wessels

Een partner gevonden!
Gert Boonekamp

De waarheid bestaat niet, de werkelijkheid is onkenbaar; het zoeken ernaar aangeboren. Je hoopt op reisgenoten die opwindend in sluiers dansen die een waarheid doen vermoeden of die de werkelijkheid zo aanraken dat je haar een moment herkent.

Het is heerlijk als je van huis uit en van je leermeesters Harry G.M. Prick en Jan Starink hebt leren bewonderen; het is een geschenk als je als jongen schrijvers ontdekt die je leren kijken, vermoeden en verlangen zoals F. Bordewijk, W.F. Hermans en Louis Paul Boon en daarbij gesteund wordt door de eruditie van lezers als Kees Fens en Paul de Wispelaere. Je ontvangt een nieuwe kransslagader.

Maar je hebt nog een partner nodig omdat je al snel leert dat kijken, vermoeden en verlangen steeds gevoed willen worden met nieuwe prikkels. Die partner kan de boekhandel zijn; die partner is in Maastricht De Tribune. Als lezer heb ik daar ervaren op een vaste tribuneplaats te mogen rekenen.

Robert-Jan Wesly weet snel welke je interesses zijn en heeft een perfect doseringsvermogen als hij je attendeert op je liefdes en voorliefdes.

Uitermate zorgvuldig weet hij vaak nog na jaren welke schrijvers in ieder geval in je boekenrij thuishoren. In een heel enkel geval waarschuwt hij je voor een financiële tuimeling, zoals voor de bijzondere uitgave van Hermans' ‘Ruisend Gruis’ waarbij hij zich, toen ik na huiselijk overleg voor de verleiding bezweek, verkneukelde dat het de eerste keer was in zijn leven dat een speciale koerier met één boek vanuit Amsterdam naar Maastricht afreisde.

Steeds slaagt hij erin mensen om zich heen te verzamelen die je charmant te woord staan. Iedereen kent Karel Meerveld met een geheugen voor al je afwijkingen waardoor er ineens tijdschriften, oude uitgaven of posters voor je klaar liggen waarvan je soms vermoedt dat ze bestaan maar waarmee hij je meestal overrompelt. Anita Joosten, Jérôme Smeets en Minou Adami geven je de indruk het boek waar je geestdriftig over spreekt 's avonds onmiddellijk te gaan lezen en zijn bereid de meest obscure uitgaven voor je op te sporen. Achter de schermen zijn in de weer len Vogelpoel en Wim Janssen.

Als lezer doe je in De Tribune terzake. Het aanbod aan romans en poëzie, filosofie en kunstboeken is erg groot en wordt geactualiseerd. Waar vind je een boekhandel waar je oog bij binnenkomst meteen op poëzie valt en waar de jongste bundels aanwezig zijn? Waar een toverladekast waar kostbaarheden voor je zijn gereserveerd. Je zet even een stapje achteruit en met jou de andere wachtenden die dan ook een blik mogen werpen op dat wat je wacht.

Hoogtepunten zijn als Eos erin slaagt op donderdag- of zaterdagavond geboortes met haar zachte levenwekkende warmte te omgeven. Op een informele wijze en met gedoseerde vrolijke distantie is er een indrukwekkende rij prozaïsten, essayisten en vooral dichters aan het woord geweest. De sfeer die hen ertoe beweegt daar hun kinderen ten doop te houden, is de sfeer die je ook als lezer treft. Jo Peters, die bekend stond om zijn uiterst grote precisie en zin voor kwaliteit, heeft jaren in De Tribune de plek gevonden om zijn juweeltjes de eerste keer te laten schitteren.

Vakmanschap, belangstelling, humor en ironie, trouw aan degene die trouw is en de heerlijke boekenfeestelijkheden maken De Tribune voor mij tot een boekhandel waar je vanzelfsprekend komt, waar je vaak vrienden treft met eenzelfde belangstelling, waar je soms oog in oog staat met een vrouw of man die je kent uit je leesavonturen waardoor je hart sneller klopt. Velen laten hun waardering blijken op de pagina's die volgen.

Zilver hoort bij spreken. Gelukkig wordt dat in De Tribune gedaan. Het is geen grafkelder waarin elke ademtocht je laatste lijkt te zijn. Misschien horen er daarom geen zitjes. De ontmoeting met boek en vriend staat centraal.

Met het verzoek een bijdrage te leveren aan deze jubileumuitgave zit ik even op de eretribune. Proficiat en nog vele jaren.

Bijdragen van

Philip **Houben**
Marianne **Aartsen**
Benno **Barnard**
Hans **Berghuis**
Ruud **Binnekamp**
Jeroen **Brouwers**
Frans **Budé**
Willem K. **Coumans**
Emma **Crebolder**
Maria van **Daalen**
Kreek **Daey Ouwens**
Chantal van **Dam**
Maarten **Doorman**
Titia **Eggen**
Fokke **Fernhout**
Elma van **Haren**
Leo **Herberghs**
Paul **Hermans**
Milous **Heunks**
Juan **Heurter**
Lou **Heynens**
Rouke van der **Hoek**
Lucas **Hüsgen**
Ad van **Iterson**
Leon **Janssen**
Erik J. de **Jong**
Manuel **Kneepkens**
Hester **Knibbe**
Wim **Kuipers**
Wiel **Kusters**
Joke van **Leeuwen**
Hans **Lemmen**
Hans E. **Mol**
Cyrille **Offermans**
Jos **Perry**
Ton van **Reen**
Frank **Rongen**
Nicolette **Smabers**
Rosalie **Sprooten**
Carlie **Stijnen**
Willem van **Toorn**
Thomas **Verbogt**
Angela de **Vrede**

Jacques **Vriens**
Hans van de **Waarsenburg**
Dick **Wessels**
Gert **Boonekamp**

Dank aan de lezer

Reiziger
Theun de Vries

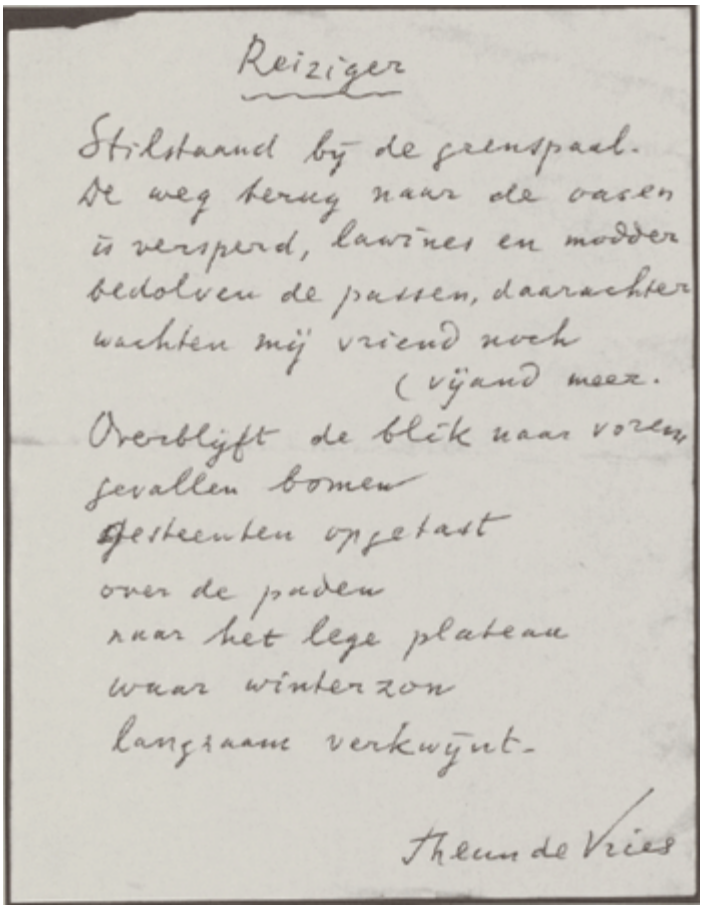

Reiziger

Stilstaand bij de grenspaal.
De weg terug naar de vasen
is versperd, lawines en modder
bedolven de passen, daarachter
wachten mij vriend noch
(vijand meer.
Overblijft de blik naar voren
gevallen bomen
gesteenten opgetast
over de paden
naar het lege plateau
waar winterzon
langzaam verkwijnt.

Theun de Vries

Op 1 mei 1982 verrichtte Theun de Vries (1907) de heropening van boekhandel de Tribune aan de Kapoenstraat te Maastricht.
In maart 2003 schreef hij het gedicht ‘Reiziger’ voor de jubileumbundel ‘25 jaar boekhandel de Tribune’.

Noten

[1]Dit is het begin van een groot essay in dialoogvorm (waar ik momenteel aan werk) over de vraag wat het begrip intellectueel anno 2003 nog kan inhouden. Hoewel ‘de schrijver’ wel een beetje op mij lijkt, betreft het een gefingeerd personage. (C.O.)